

По-перше, це визначення джерела сплати штрафів. Нині всі штрафи, пені сплачуються суб'єктами господарювання за рахунок прибутку, що залишається в їхньому розпорядженні після сплати податків.

Отже, штрафи безпосередньо впливають на формування чистого прибутку підприємств, їхніх фінансових ресурсів.

По-друге, це встановлення розміру штрафів за порушення розрахунково-платіжної дисципліни та наявність чіткого переліку тих порушень, за які застосовуються відповідні штрафи. Розмір штрафів має бути достатнім для створення відповідальності суб'єктів господарювання. Водночас вони не повинні бути надмірно високими.

По-третє, це обов'язковість застосування штрафних санкцій, а отже, стягнення штрафів. Щодо банківських і фінансових санкцій, то вони, як правило, застосовуються в обов'язковому порядку. Що ж до санкцій, які визначені за порушення господарських договорів підприємствами, то їх застосування не завжди вважають обов'язковим. Суб'єкти господарювання можуть не застосовувати штрафні санкції у взаємовідносинах між собою. Це зумовлено тим, що сума отриманих підприємством штрафів збільшує суму оподаткованого прибутку.

Крім санкцій до суб'єктів підприємницької діяльності, може бути застосований і адміністративний штраф. Його слід розглядати як вид адміністративного стягнення, яке застосовується до особи за здійснення нею правопорушення, передбаченого Кодексом про адміністративні правопорушення.

В.М. Лачкова, ст. викл. (*ХДУХТ, Харків*)

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ УПРАВЛІННЯ КОМЕРЦІЙНИМИ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВ ТОРГІВЛІ

У науковій літературі систему поглядів, що віддзеркалює спосіб бачення будь-яких явищ або процесів і презентує його провідну ідею, прийнято називати концепцією. Вивчення питань управління комерційними ризиками також має бути пов'язано певною провідною ідеєю або баченням, що визначатиме його зміст, суб'єктів, об'єкти, мету, завдання, принципи та методи. У працях вітчизняних і зарубіжних науковців, як правило, розглядаються окремі концептуальні положення або управління ризиками підприємств взагалі (концепції ризик-менеджменту), або управління певними

видами ризику (фінансового, екологічного, інноваційного тощо). Ураховуючи специфіку комерційного ризику, з одного боку, та особливості комерційної діяльності в торгівлі, з іншого, такі концептуальні положення в означеній сфері потребують подальших досліджень.

Системні дослідження змісту управління ризиками торговельного підприємства представлено у працях Боровкової В.А., Удуд І.Р., Москвіної Т.Д. Беручи до уваги, що їх здобутки є вагомим внеском у розвиток концепції управління комерційними ризиками, зазначимо, разом з тим, що вони не розкривають усіх її вихідних положень. Так, з одного боку, наявні розробки майже не стосуються функціональних аспектів управління комерційними ризиками в торгівлі, а більшою мірою розкривають його системні елементи. З іншого боку, авторське бачення комерційного ризику та його видів, що має визначати концептуальні основи управління, не співпадає з точками зору згаданих науковців. Ураховуючи зазначені обставини, подальші дослідження зосереджено у напрямку розвитку підходу до управління комерційними ризиками, який ґрунтується на теоретичних положеннях ризику як об'єкта управління та особливостях комерційного ризику в торгівлі.

Вивчення наукової літератури хоча і дозволило виявити наявність процесного, системного та комплексного підходів до визначення змісту управління комерційними ризиками підприємства, проте засвідчило відсутність чіткого розуміння авторами змісту самого управління. Існуючі підходи здебільшого акцентують увагу або на елементах системи управління (Антонюк Я.М., Удуд І.Р.), або на функціях управління ризиками (Москвіна Т.Д.). Проте у жодному із сформульованих визначеннях не міститься суті управління як певного виду діяльності, складність якої і пояснює можливість застоювання до її визначення процесного, системного, комплексного або, навіть, ситуаційного підходу. Ураховуючи, що управління може розглядатися як процес здійснення цілеспрямованих впливів суб'єкта на об'єкт, функція соціально-економічної системи, процес розробки та прийняття управлінських рішень, на погляд автора, управління комерційними ризиками також можна представити принаймні в декількох аспектах.

По-перше, якщо комерційний ризик відображає ступінь реальності втрати прибутку в результаті здійснення операцій купівлі-продажу товарів, то з позицій процесного підходу управління таким ризиком має бути спрямовано на виявлення потенційних відхилень у комерційних операціях і організацію такого впливу на виявлені відхилення, за якого вони набувають припустимого стану.

По-друге, неоднорідність комерційного ризику та наявність декількох десятків його видів на рівні торговельного підприємства дозволяє відзначити, що з позицій системного підходу управління таким ризиком полягатиме у здійсненні суб'єктами управління керуючих впливів на об'єкти комерційного ризику з метою виявлення їх складу, рівня та приведення у відповідність до визначених вимог здійснення операцій купівлі-продажу товарів.

По-третє, здійснення будь-яких керуючих впливів вимагає попередню розробку та прийняття управлінських рішень. Особливостями таких рішень стосовно комерційного ризику є необхідність виявлення ситуації ризику, тобто сукупності обставин і умов комерційної діяльності, які провокують виникнення даного виду ризику. Тому з позицій ситуаційного підходу, управління комерційним ризиком, на погляд автора, варто розглядати як процес підготовки, прийняття та реалізації управлінських рішень, спрямованих на виявлення можливих ситуацій комерційного ризику та організацію впливу на них таким чином, щоб мінімізувати наслідки їх виникнення.

Ситуаційний підхід до управління комерційними ризиками можна описати таким чином: $C_i \rightarrow P_i \rightarrow C_i$, тобто якщо під час виконання будь-якої комерційної операції склалася ситуація C_i , яка підвищує імовірність втрати прибутку, а стан торговельного підприємства в цілому дозволяє реалізувати рішення P_i , то рішення виконується, що трансформує поточну ситуацію C_i у нову ситуацію C_i .

Підсумовуючи слід зазначити, що тільки розгляд об'єктів управління у всьому комплексі їх проявів забезпечить досягнення бажаних цілей комерційної діяльності торговельного підприємства з найменшими втратами.

Л.І. Лачкова, канд. екон. наук, доц. (ХДУХТ, Харків)

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ БАНКІВ У ПОСТКРИЗОВИЙ ПЕРІОД

Економічна криза 2008–2010 років вважається однією з найглобальніших за останнє сторіччя. Найбільшого удару зазнала банківська система України, як найважливіший індикатор економічного розвитку держави. Дослідження довели, що чинниками фінансової кризи в Україні є безліч розривів між основними показниками банківської діяльності. Насамперед, невідповідність